

NEM KELL MEGVÁLTANI A VILÁGOT

A kolozsvári színház *Homemade* című közösségi színházi előadásának apropóján Biró Réka és Deák Katalin dramaturgokkal Balázs Nóra, az előadás projektmenedzsere beszélgetett.

Balázs Nóra: Mindhárman egymást követő években végeztünk a kolozsvári színművészeti teatrológia szakán. Ti mivel szertettek volna foglalkozni az egyetem elvégzése után? Mi érdekelt leginkább a színházban?

Biró Réka: Én utolsó évben azt képzeltem el, hogy elmegyek egy cirkuszba, és ott fogok valamit csinálni. Nem fellépni, nyilván. De nem kaptam egy cirkuszt se, ahova lehetett volna menni.

Deák Kati: Beiratkoztam kortárs színház mesterire. Harmadéven nagyon megszerettem a dramaturgiai munkát, de abból megélni nem volt egy perspektíva. Nem is ismertem annyira a szakmát – most se ismerem –, hogy nyomtatni kezdjem magam, mint dramaturg. Emellett az is fontos volt, hogy legyen valami pénzforrásom. A Puck Bábszínház éppen közönségszervezőt keresett. Úgyhogy visszatértem a realitásba.

B. R.: Az egyetemen dramaturgiával nem nagyon foglalkoztunk, ezért merész dolognak tűnt arra gondolni, hogy én ezt szeretném csinálni. De volt egy olyan érzésem, hogy ez érdekel, ez kihívás. Úgyhogy számomra inkább a fesztiválos munkák voltak meghatározóak. Nem is feltétlenül az írás része, hanem a tördelés, blogszerkesztés. Aztán elmentem

drámaírás mesterire Vásárhelyre. Nem akartam drámaíró lenni, csak gondoltam, többet megtudok arról, amit nem kaptam meg alapképzésen.

D. K.: A mesterin az volt az ígéret, én legalábbis azt szűrtem le, hogy együtt dolgozunk színisékkel – ez nekem nagyon feküdt. És a forma meg is volt ehhez, de nem volt kigondolva, hogy milyen anyaggal foglalkozunk, mit és pontosan kikkel kísérletezünk. A két évbe minimum négy próbafolyamat belefért volna.

B. R.: A drámaírás mesteriről azt gondoltam, hogy ott kipróbálhatom, hol vannak a határait, milyen műfaji nyelveken tudok megszólalni – ehhez képest nem ez történt. Nagyon bezártak. Például írtam egy szöveget, ami lehet, hogy nem volt jó, de született egy másfajta, nem hagyományos jelenet. A tanár viszont nem gondolkodott azon, hogy a műfajon belül ezt hogyan lehetne javítani.

B. N.: Milyen lehetőségei vannak azoknak a fiataloknak, akik el akarnak kezdeni színházzal foglalkozni?

B. R.: Ha most visszaszólhatnék annak a Rékának, aki friss végzősként kijött az egyetemről, azt mondanám, legyen bátrabb. Nem az alázatot nevelték belénk, hanem azt, hogy ülj le s kussolj, húzd meg magad.

B. N.: Szerénységet, de nem a jó értelemben vett, hanem a nyuszi-, félfő szerénységet.

B. R.: Befrusztráltak. Szóval azt mondanám, legyen tökösebb. Sokkal egyszerűbben kell gondolkodni. Van egy ötleted, beszélgetsz róla emberekkel, van-e értelme, hogy tudunk rá pénzt szerezni, milyen térben, kikkel lehetne dolgozni. Ez nem olyan nagy kunszt.

B. N.: Ezt a feltalálod-magad-hozzáállást nem tanították meg. Vagy te, a kicsi szerencsétlen, és vannak a nagy színházak, ahova esetleg majd bekerülhetsz. És ha ez sikerül, akkor ráadásul nem is tudod, mi a dolgod. Ha most bemehetnék egy órára az egyetemre a fiatalokhoz, elmondanám, hogy nagyjából mire számíthatnak. Az irodai munkában hasznos a szervezethez, pontosság, találékonyság, tudni kell magyarul, románul, angolul. Sürgősen tanuljanak meg ezeken a nyelveken. Basic skillek kellene. Ismerd az Excelt, a Wordöt, a nyomtatót – ezt nem mondja el senki. Kommunikációs készségek, kivel hogy beszélj. A valós életben nem biztos, hogy a színháztörténet az első, amivel szembetalálod magad.

D. K.: Nekünk volt irodalmittkárság-óránk. Tanultunk Corelt például, Kelemen Kinga tanított ilyesmiket.

B. N.: Biztosan reálisabban látjátok pár év színházi tapasztalat után a saját lehetőségeiteket is. Hol vagytok most ahhoz képest, amit az egyetem elvégzésekor elképzeltetek?

D. K.: Engem a dramaturgia érdekelt akkor és most is.

B. N.: Szabadúszó dramaturgként tevékenykedsz, ez részedről tudatos döntés volt, nem kényszermegoldás. A te történeted ilyen értelemben pozitív példa is lehet, nem?

D. K.: Arra voltam kíváncsi, hogy lehet-e ezt csinálni. Persze be kell vállalni olyan dramaturgi munkákat is, amelyek nem annyira izgatnak, például egy klasszikus szöveg. Még az is érdekel, de már nem annyira, mint egy próbafolyamat alatt megszülető szöveg. Azt mondtam, ha egy évig nem halok éhen, akkor ezt folytatom.

B. R.: De ha kiveszed a kolozsvári színház külsős projektjeidet...

D. K.: Akkor kicsit éhen halnék.

Biró Réka és Deák Katalin. Fotó: Biró István

B. R.: Én most azt tapasztalom, hogy legtöbb színháznál nem szánnak pénzt a dramaturgra. Ha nem vagy díszlet-, jelmeztervező vagy rendező, nincs pénz. Még a zeneszerzőknek is alig akarnak adni.

B. N.: Az nem látványos, amit a dramaturg csinál.

D. K.: Ez nem azt jelenti, hogy a tervező, koreográfus vagy rendező honoráriumának a felét kapod, hanem hogy a tizedét se. Engem megrémiszt az, hogy a vezetők sem tudják, mit jelent ez a munka, és nem gondolják, hogy ezt meg kéne fizetni vagy becsülni.

B. R.: Ha szerző vagy, az egy másik történet. Ha te írtad a szöveget, azt tudják kezelni. De az, hogy van egy szöveg, és annak van egy dramaturgia – erre nincs kialakult rendszer.

B. N.: Tehát ahhoz, hogy valaki kezdőként megéljen, kell egy fix – legtöbbször irodai – állás. Egy szerződés, ami állandó jövedelmet biztosít, jobb esetben egy színháznál. Az a tendencia, hogy elszerződés valahova, aztán reménykedsz, hogy elengednek máshová is dolgozni.

D. K.: A köztudatban a dramaturgia az a munka, amit az irodalmi titkár is el tud végezni a napi nyolcórás tevékenysége mellett. Ez számomra elképzelhetetlen. Ha nem tudsz dramaturgként ott lenni, az előadás rovására megy. Ha meg folyamatosan próbán vagy, az irodai munka rovására megy. Valami úgylis meg fogja szívni, leghamarabb az ember, aki a kettőt egyszerre próbálja csinálni.

B. N.: De fordítva is ez van. Az irodalmi titkárság az a munka, amit a dramaturgok végeznek, ha nem tudnak előadásban dolgozni. Mert épp nincs olyan próbafolyamat vagy rendező, vagy mert túl sok dramaturg végez.

B. R.: Túl sokan akarnak dramaturgok lenni, közben meg rengeteg előadás van, aminek nincs dramaturgia, és ez nagyon látszik. Ami a dramaturgián kívül érdekelt még, az az online kommunikáció. Szeretek fesztiválokon vagy off-programos projekteken dolgozni. Egyetem után párhuzamosan különböző szakmák indultak el, amikbe elég sok időt meg energiát öltem. De ahhoz, hogy az egyikben tovább lehessen fejlődni, fel kell adni a többi.

B. N.: 2016 őszén mutatta be a kolozsvári színház a *Homemade* közösségi színházi előadást. Egy kőszínház repertoárján elég ritkák a hasonló módszerekkel készülő előadások. Mi volt ennek a bemutatónak az előtörténete?

D. K.: Egyszer csak szóltak, hogy van egy AFCN-s (szerk. megj.: *Román Nemzeti Kulturális Alap*) kiírás, s hogy kéne gyorsan valamit.

B. R.: Sokszor kérdezték a középiskolás osztályok, hogy mit ajánl nekik a színház, de mindegyik előadás vagy tizenhét évvel felülieknek vagy kicsiknek szólt. Ott volt a levegőben, hogy kellene valami.

D. K.: Igen. Volt egy generáció, ami kiesett: a 7–10. osztály. Nekik akartunk valamit. Olyan témát kerestünk, amihez mindenki könnyen tud viszonyulni. Gondolkoztunk, hogy mit is lehetne, és egyszer csak Kinga (szerk. megj.: *Kovács Kinga, a KÁMSZ programigazgatója*) mondta ezt a szülő dolgot. Akkor kezdett az egésznek súlya lenni, amikor kiderült, hogy megnyertük, és meg is kell csinálni. Megírtuk, kitaláltuk a pályázatot, de nem hittük, hogy ebből lesz valami.

B. N.: Hogy fogadták az ötletet a színészek? Mi történik egy kőszínházban, ha valaki előáll egy olyan előadástervvel, ami nem illeszkedik a színészek rutinjába?

D. K.: Ebben a projektben az volt az egyik legjobb, hogy a színészek közül az jöhetett, aki akart. Ez bátor döntés, mert amikor szereposztást készítesz, általában bebiztosítod magad. Olyan embereket választasz ki, akikkel nem történhet nagy baj, akik tudnak együtt dolgozni.

B. R.: Ez így rizikós volt.

D. K.: De akik jöttek, akartak dolgozni, és ez sok mindenben átsegített. Egy kőszínháznál az is kérdés, hogy annak a színésznek, aki egy évadban kétszáz este játszik, van-e kedve még a tizedik bemutatót is bevállalni.

B. N.: Egy ilyen projektnek ez lehet az egyik receptje, hogy azok dolgozzanak benne, akik számára fontos.

D. K.: A többi próbafolyamathoz képest a *Homemade*-csapatnál még mindig kíváncsiak vagyunk egymásra, és arra is, hogy mi van még ebben a szülő-gyerek kapcsolatban. Mai napig felmerülnek kérdések. A csoportban

még ma is megosztanak egy-egy cikket, ami a témáról szól. Ez azt feltételezi, hogy másfél év után is folyamatosan keresik a forrásokat, amelyek valami újat mondhatnak nekik.

B. N.: Milyen minták voltak előttetek, amikor a *Homemade*-be belevágtatok? Kihez, hová fordulhattatok tanácsért?

D. K.: Érdekel ez a fajta színház. Próbálok minél több mindent elolvasni, megnézni abból, ami a közösségi színházhoz kapcsolódik. Biztos, hogy sok dolog elkerüli a figyelmemet, de próbálok figyelni az ilyen jellegű projektekre.

B. N.: Tudsz mondani pár példát, ami a környékünkön elérhető?

D. K.: A *Verespatak* mint munkafolyamat, példaértékű volt számomra. Vagy Gianina Cărbunariu előadásai általában. Mindig izgatott, hogy közelít egy témához, hogy bontja ki, hogyan működteti a színészeket. Például a *Verespatak*nál a színészek is mentek terepre: interjúkat készíteni, beszélgetni. Nem kapnak kész szöveget.

B. R.: Hasonló volt még Csíkban egy születésről, születésről szóló előadás, a *Terminus*, de azt sajnos nem láttuk.

B. N.: Vagy a vásárhelyi *20/20*.

B. R.: Fesztiválokon látsz ilyen típusú előadásokat, a szakmai beszélgetéseken pedig gyakran esik szó a próbafolyamatról, de amikor kiderült, hogy a *Homemade* szövegét mi fogjuk írni, elkezdtem rettegni.

B. N.: Mi volt a projekt módszertana?

D. K.: Először nincs nagy művészet. Interjúkat szeretnél. Kigondolod, hogy ezekből később jeleneteket lehet írni. Elkészülnek az interjúk, írsz, javasolsz bizonyos szövegeket, beviszed próbára, kísérleteztek ezekkel. A végén majd lesz egy előadás. Okosnak talán akkor kell lenni, amikor kiválasztod a szakembereket (pszichológust, szociológust, terapeutát), akik veled együtt tudnak gondolkodni, akik segítenek a kutatási fázisban, akik új impulzusokat hoznak. Az egyetemet is megszólítottuk. A színész és teatrológia szakos hallgatók közül bárki részt vehetett a folyamatban. Szociológia, pszichológia, művelődésszervezés szakos hallgatók is jelentkeztek interjúzni.

B. R.: Jót tett ennek a történetnek, hogy színis diákok csatlakoztak. Jött egy friss vér. Annak ellenére, hogy tapasztalatlanok voltak,

A Homemade alkotócsapata. Fotó: Biró István

össze tudtak forni olyan színészekkel, akik már húsz éve együtt dolgoznak.

B. N.: A hosszabb távú haszna az ilyen típusú munkafolyamatoknak, hogy létrejön egy alkotócsapat, amelynek a tagjai később is szívesen dolgoznak együtt. Hogy lehet elősegíteni az ilyen pillanatok megtörténését?

B. R.: Nem szeretem ezzel a projekttel kapcsolatban, ha elkezdjük misztifikálni. Ha kíváncsiak vagytok, figyelték egymásra és komolyan veszitek magatokat, akkor nincs, hogy ez ne történjen meg. Egy munkafolyamatban mindez természetes kéne hogy legyen. Csak általában nem az.

D. K.: Szeretném, ha sok olyan előadás születne, amelyben a résztvevők jól érzik magukat. Olyan folyamatokból kellene több, ahol azt érzik, hogy van értelme annak, amivel foglalkoznak; ahol van idő, és nem kell hat hét alatt legyúrni. Sokszor az együtt töltött idő számít a legtöbbet. Nem kell megváltani a világot. Már az is jó, ha beszélgetni tudunk egymással. Az is lehet formabontó, ha van egy normálisan kidolgozott ütemterv, és azt be tudjuk tartani. Próbáltunk nem ígérni olyasmit, amit nem tudunk betartani.

B. N.: Ez is az őszinteségen múlik, nem? Ha valami elkanyarodik a megtervezett úttól, akkor azt közölni kell.

D. K.: Én eredetileg nem akartam szövegeket írni, Réka sem. Eredetileg azt képzeltük, hogy jön majd egy szakember (dramaturg, szövegíró), aki már több ilyen projektben részt vett, aki tudja ennek a módszerét, és megtanítja nekünk is. Egy dramaturgműhely volt a cél, amelyen a színháztudomány szakos hallgatók is részt vehettek volna. Csakhogy nem találtunk ilyen szakembert. Vagy nem kerestünk jól, vagy nem volt elég pénz – ezek mind együtt.

B. N.: Végül a teljes előadás szövegét ti ketten írtátok az elkészült interjúkra alapozva, közösen alakítva a szövegekötvet a színészekkel. Hogyan léptétek át a szövegírással kapcsolatos félelmeket?

B. R.: Úgy, hogy írni kellett – ez ilyen egyszerű. Volt kilencszáz oldal interjú, amit Katival sokszor újraolvastunk. Keresgeltünk, címszavastunk, témák szerint csoportosítottuk a kü-

lönböző szövegrészeket. Kiírtuk a jó mondatokat és a szlenget, amit a diákok használnak. Hatszázféle aláhúzás és gyűjtés volt abban a kilencszáz oldalban. Például tiniszótárt is készítettünk. Fogalmam nem volt, hogy mi az a MILF. Akkor hallottam először.

D. K.: A rendező azt kérte, hogy különböző műfajokban írjunk. Ez nekem sokat segített. Meg aztán az interjúk alatt pár kép beégett. Például az, hogy hét gyermek él huszonegy négyzetméteren. Az interjúvezetőben az egyik kérdés az volt, hogy a családban mit hallgatnak el egymás elől. Rengeteg olyan válasz érkezett, hogy hát, kis lakásban sok mindent nem lehetett elhallgatni. Sokan kis helyen vannak összetömörülve – ez a kép gyakran visszatért. Az is fontos volt, hogy az interjúkat rögzítettük, és megvolt a hangfelvétel.

B. R.: Nem mindegy, hogy olvasod az interjút, vagy valaki a füledbe beszél. Volt egy interjú, amit elkezdtem olvasni, és a válaszok már-már szürreálisnak tündek. Aztán meghallgattam, és rájöttem, hogy ez a gyermek két szó közt többperces szüneteket tart. Ettől súlyos lett az egész. Szoktatok időt tölteni együtt? – ez volt az egyik kérdés. A válasz erre: igen. Egyszerű kérdés-válasz. Nem gondolkodsz, méssz tovább. A felvételen viszont hallod, hogy a kérdés után két perc szünet következik, aminek a végén ennyi van: hát, igen.

D. K.: Sok erőt adott, hogy a színészek bíztak bennünk. Vigyáztak, hogy ne mondják másképp a szöveget. Mi meg sokszor arra kértük őket, hogy szóljanak, ha úgy érzik, hogy valami nem jó. Javítsuk ki, írjuk át, dolgozzunk rajta.

B. R.: Mielőtt bevittük volna próbára, Katival minden szöveget hangosan felolvastunk egymásnak. De soha nem a magunkét, mindig a másikat olvastuk. Olyankor egyből hallod, ha valami nem pontos. Ha megakadsz az olvasásban, tudod, hogy nem jó a mondat szerkezet, valami gubanc van.

B. N.: Mi volt még a szerepetek ebben a folyamatban?

D. K.: A próbafolyamat előtt a szakemberek megkeresése, interjúk készítése, interjúk begépelése.

B. R.: Próbabeosztás, logisztikailag kitalálni, ki mikor jön – ezt lebeszéli a színészekkel. Kellékkészítés. Szerződések végigkövetése, hogy mindenki aláírta-e, jól írta-e alá. A promóterv kidolgozása. Fények beállítása éjszaka. Kati közben elaludt... *(nevet)* Időközönként beállni, mert valaki hiányzik, vagy csak beállni azért, mert kíváncsi vagy, hogy milyen abban a jelenetben.

D. K.: Nagyon hasznos, ha beállsz játszani, a saját szövegedet elmondani.

B. N.: Egy ilyen projekt sosem zökkenőmentes. Milyen nehézségekbe ütköztetek a megvalósítás során?

B. R.: Az az időszak volt nehéz, amikor nem tudtuk, ki lesz a rendező. Lehet, hogy erre nem kellett volna úgy rágörcsölni. A próbafolyamat alatt meg két előadás készült párhuzamosan. Mindkettő stúdió. Osztozni kellett a téren.

D. K.: Párhuzamos szereposztás... Volt olyan színész, aki egyszerre három előadást próbált. Nagyon örülök, hogy végigcsinálta. Valószínű, a rendező számára sem volt egyszerű bekapcsolódni ebbe a projektbe. Néha nehéz volt a kommunikáció, mert Réka meg én nemcsak dramaturgok, hanem – főleg az elején – projektfelelősök is voltunk. A próbákön meg kizárólag dramaturgként, alkotóként szerettünk volna részt venni. Senkit nem akartunk ellenőrizni. Az is nehézsége volt a próbafolyamatnak, hogy különböző színházi iskolákból jöttünk. A színházról való tudásunk, nézeteink összeütköztetése egy kvázi rendhagyó, formabontó projektben nem volt egyszerű. Meg kellett találni a közös nyelvet, amit mindenki ért.

B. R.: Neked amúgy mi volt a nehézség?

B. N.: Én a projekt adminisztratív részét vállaltam. A *Homemade* olyan volt, mintha egy független színházi előadást próbálnánk létrehozni egy kőszínház infrastruktúrájában és logisztikai útvesztőjében, használva a létező összes erőforrást, néhány pályázatból, kisebb kiegészítésekkel a színház részéről. A nehézségek ebből adódtak. Sikerélménynek leginkább azt tartom, hogy sikerült megszervezni az Urbán András vezette workshopot. Ez logisztikailag nem volt egyszerű, a színé-

szek még két próbafolyamatban voltak benne, de végül a workshopon is jelen tudtak lenni. Találtunk helyszínt, belefértünk a pénzbe, a rendező el tudott jönni, és az egész még jó is volt. Ez a workshop nyitott volt a teljes társulat számára, páran el is jöttek, és pozitívan élték meg. Azt is sikerként könyvelem el, hogy el tudtuk számolni az egész projektet túl nagy áldozatok nélkül. Ha egyszer ez valakinek sikerült, a következő már ismeri az utakat. Adminisztratív szempontból is az derült ki, hogy egy ilyen projekt megvalósítható. Nem távoli álom, hogy ezt valaki megcsinálja a kolozsvári vagy bármelyik színháznál, hanem egy végigvihető, végigkövethető, lezárható és sikerrel továbbjátszható projekt.

B. R.: Úgy látom, az cseng össze mind-egyre, hogy nem kell túlgondolni, csinálni kell.

B. N.: Hol látjátok az ilyen típusú projektek helyét ma az erdélyi színházban?

B. R.: Jó, ha kőszínházban történik egy ilyen, ahol megvan az infrastruktúra.

B. N.: Nem ázik be a tetőd.

D. K.: Vannak emberek, van személyzet.

B. R.: Jót tesz a színészeknek is, akik részt vesznek benne, frissítően hathat egy társulatra.

D. K.: A színészekkel volt a legkevesebb gond. Mindenki más iskolából jön, van, hogy nem érzi meg egyből ezt a formát, de az is tiszteletre méltó, hogy harminc év után valaki még keresi, hogy mi van ebben a szakmában. Én nem tudom, mennyire fogom tudni ötvenévesen keresni. Amúgy szerintem bárhol lehet ilyen projektet csinálni, ahol valami...

B. R.: ...felüti a fejét.

B. N.: Ahol valami érdeklő az embereket, van valami közös ügy.

B. N.: Minden előadást közönségtalálkozó követ. Hogyan reagálnak a nézők? Érzékeltek-e igényt ilyen stílusú előadások iránt?

B. R.: Ez egy elég konvencionális előadás, nincs benne semmi nagy újítás, van fény, díszlet, jelmez, tér.

D. K.: Tudjuk hány órás, hány percet fog tartani nagyjából...

B. R.: Szuper, hogy megtörtént, mert lehet, hogy elindult valami, ami megfér azzal, amit amúgy a kolozsvári színház csinál. Nem akar semmit leváltani, nem azt mondja, hogy

más a jó út. A különböző utak probléma nélkül tudnak menni egymás mellett.

D. K.: Ugyanaz a folyamat, ami Ophéliával vagy Hamlettel megtörténik, itt is megvan. A színházban általában látunk egy előadást, amiben szintén emberi viszonyok vannak, csak ötszáz év választja el a nézőt az adott történettől. Ha a rendezés jobb, akkor kevesebb. Van egy dráma, ami már nem olyan, mint ahogy mi beszélünk. Ezeket a layereket a nézőnek le kell bontania, amíg elér addig, hogy ő is lehetne Ophélia. A *Homemade*-ben ilyen layer kevesebb van. Itt inkább úgy beszélnek a színpadon, ahogy mi beszélünk. A szereplők olyan hétköznapi helyzetekben vannak, amilyenekben mi vagyunk, ezért könnyebb kapcsolódni. Ami nem azt jelenti, hogy egy Hamlet rosszabb. De nem kell annyira edzett legyen egy néző, hogy megértse a *Homemade*-et.

B. N.: Mégsem csak annyival megy haza a néző, hogy szép kis sztori volt ez, jólesett megnézni. Az előadás benne is felébreszt egyfajta kíváncsiságot, ugyanúgy, ahogy az alkotókban a próbafolyamat alatt. Milyen visszajelzéseket kaptok a közönségtől?

B. R.: A nézők szeretik ezt az előadást, főleg azért, mert velük foglalkozik. Kíváncsiak, beindítja a fantáziájukat. A legérdekesebb, amikor egy szülő elmondja, hogy az előadás felénél jött rá, hogy ő valakinek a gyereke is. Meg tudja tapasztalni a másik nézőpontot is. Apaként nézed, de később valakinek a fiaként fogsz reagálni. Az is izgalmas, amikor egy gyerek eljön az előadásra, és másodszor már hozza a szüleit.

D. K.: Vagy a szülők elmondják, hogy azért jöttünk el, mert itt volt a gyerek és azt mondta, hogy na, erre ne gyertek el. Volt olyan lány, aki azt mondta, hogy a szüleit erre soha.

B. R.: Erre egy másik néző, egy szülő, elkezdte győzködni, hogy dehogynem, hozza el.

D. K.: Egy másik felismerés, hogy nem kell kiülnie egy szakembernek, nem kell egy téma, nem kell megszerkeszteni a beszélgetés ívét, nem kell egy adott ponton „kinyitni a beszélgetést”. Elég, ha kiülsz, és azt mondd, gyertek, egyetek murokfőzeléket, s ha akartok kérdezni valamit, kérdezzetek. Ez pár nézőben őszinte reakciót indít el. Nagy ajándék, hogy sok szto-

rit hallottunk. A *Homemade* előtt nem tudtam, mekkora súlya van annak, ha elmondok egy sztorit magamról. Ettől a másik azt érzi, nincs egyedül, mert neki is ugyanaz a problémája. Ebben áll a történetmesélés ereje. Azzal, hogy elmondunk ötven ötféle történetet, s ez mind tud találkozni, úgy érezzük, nem vagyunk annyira magunkra hagyva.